

Civicweb Projesi, Türkiye'de İnternet,

Demokrasi, ve Katılım Sorunsalı

Aslı Telli Aydemir¹, Halil Nalçaoğlu¹, Yörük Kurtaran¹, Demet Lüküslü²

¹ İstanbul Bilgi Üniversitesi

² Yeditepe Üniversitesi

Eylül 2006'da start alan 7 ortaklı ve AB VI. Çerçeve programı kapsamında desteklenen "Civicweb: İnternet, gençlik, katılım" (www.civicweb.eu) başlıklı proje, 15-25 yaş grubundaki gençlerin toplumsal katılımında internetin olası katkısını incelemeyi amaçlıyor. Gençlerin odaklandığı sivil ve politik girişimlerin sanal mecradaki etkinliklerine ve gerçek zamanla/sanalın etkileşimine yoğunlaşıyor. Bu toplulukların mimarı birçok farklı kurum, grup ya da bireyler olup, evrimleri küçük ölçekli girişimlerden, yerel, ulusal ve uluslararası projelere kadar değişen düzeylerde gerçekleşiyor. Söz konusu topluluklar, yakın gelecekte, sosyal sermayeyi, katılımın siyasi, sosyal ve ekonomik yönünü etkileyecek gayri-resmi bir öğrenme sürecine işaret ediyor. Proje, bu sürecin 7 Avrupa Topluluğu üye/üye adayı ülkesinin (İngiltere, İsveç, Hollanda, Macaristan, İspanya, Slovenya ve Türkiye) siyasi kültürlerinde nasıl değişiklik gösterdiğini araştırıyor.

Projenin Türkiye özelinde ve ortak ülkelerle karşılaştırmalı çıktılarını paylaşmanın ardından, "İnternet, demokrasi, katılım" konusunda proje ekibinden ve destekleyicilerden (Danışma Kurulu üyeleri, yayınlara katkıda bulunanlar) katkı aldık. Seminerde tartışılan konular ve tartışmacılar:

Moderatör: Doç. Dr. Mustafa Akgül

Tartışmacılar:

- Dr. Aslı Telli Aydemir: Katılımın e-hali: Katılım formatları nasıl değişti?
- Doç. Dr. Halil Nalçaoğlu: Eski medyadan

yenı medyaya geçiş, gençlerin kamusal katılım alanı olarak internet

- Yörük Kurtaran: Gençlik Hizmetleri'nin gençlik merkezleri web siteleri incelemesi
- Yrd. Doç. Dr. Demet Lüküslü: Bilişim teknolojileriyle örgütlenen gençlik hareketleri

Tartışmaya Açılan Konular:

- İnternet üzerinden katılım tam olarak ne anlama geliyor? Farklı gruplar için anlamı nedir?
- Türkiye'de gençler politik sürece ne derece katkıda bulunuyor? Sanal mecranın bu bağlamda katkısı ne olabilir?
- İnternet, bir alternatif toplumsal katılım dinamiği olmasının yanında, yeni ve genç ulus aşırı siyasal söylemin gelişmesine katkıda bulunabilir mi?
  - Türkiye'deki internet bürokrasisi buna ne kadar engel/destek oluyor?
  - Bu konuda farklı aktörlerin (medya, aydın, iş dünyası, sivil toplum, siyasi-ler) rolü ne olabilir?
- Çalışma grubu sonrası hareket planı.

Seminerde ilk olarak konuşan Dr. Aslı Telli Aydemir'in sunumunun geniş özetine aşağıda yer verilmiştir. Onun ardından sunum yapan Doç. Dr. Halil Nalçaoğlu, medya ekolojisi, iletişim kipi ve iletişim ethos'u kavramlarına vurgu yaparak, bir toplumsal sorunu anlamak için başka bir toplumsal sorun için ve o sorunun bağ-

lamında üretilmiş kavramı kullanmanın fayda getirmeyeceğini belirtti. Gençlerin internetin ve cep telefonunun yoğun olarak kullanıldığı bir medya ekolojisinde doğduğunu; dolayısıyla onlarla ilgili yüksek beklentiler içine girmenin ve olumsuz nitelermeler yapmanın yerinde olmadığına işaret etti. Daha sonra söz alan Yörük Kurtaran, devletin hiç bir gençlik politikası olmamasından ve bunun neden tercih edilebileceğinden söz etti. Kurtaran, devletin gençlik alanında sağladığı hizmetler içinde Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’ne bağlı Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı’na sorumlu olarak faaliyetlerini yürüten Gençlik ve Sosyal Gelişim Programı (GSGP) bünyesinde pilot olarak seçilen illerin 21 Gençlik Merkezi’nin internet sitelerini inceleme amacıyla yola çıkıp, sonuçta 17 merkezin internet siteleri inceleyebilmişti. Çünkü pilot iller içindeki 4 merkezin internet siteleri mevcut değildi. Bu sitelerle ilgili temel bulgular: Türkiye’de gençlerin internet kullanım oranları ve sıklıklarıyla karşılaştırıldığında mevcut sitelerin içeriğinin geliştirilmesi gerekiyor. Merkezlerin kendilerini gençlere anlatmaları ve gençlerden geri bildirimleri kolayca analiz edebilmeleri için internet çok önemli imkanlar sağlıyor. Fakat merkezlerin bu imkanı ne kadar kullanabildikleri ciddi bir soru işareti. Her ne kadar bu araştırmada ele alınmışsa da, mevcut sitelerin tasarımları ve bilgiyi ne kadar organize biçimde sundukları başka bir deyişle genç dostu ve kolay kullanıma sahip olup olmadıkları da bu çerçevede yeniden düşünülmesi gereken konular. Soru iletilen 12 il gençlik merkezinden sadece ikisinin cevap yazması da site üzerinden gerçekleşen iletişimin ne kadar geliştirilmesi gerektiğiyle ilgili mesafeyi göstermekte. Son olarak Yrd. Doç Dr. Demet Lüküslü söz alarak, gençlerin bilişim teknolojilerini kullanarak oluşturdukları “yeni” gençlik hareketlerinden söz etti. Ekşi Sözlük, Genç Siviller ve Yüzde 52 gençlik hareketlerinden yola çıkarak günümüz gençliğinin oluşturdukları “yeni” gençlik hareketleri ve siyaset yapmak için kullandıkları “yeni” araç ve taktikleri inceleyen Lüküslü, gençleri siyasetle il-

gilenmeyen, ilgisiz ve apolitik bir kitle olarak tanımlamak yerine gençlerin kullandıkları yeni siyasal araçları ve yeni siyasi dili, bir başka deyişle geleneksel siyasetten tüm farklarıyla yaratmakta oldukları yeni siyasete dikkat çekti.

Dinleyicilerden gelen ilginç soruların yanıtlanmasının ardından, oturumun sonuna gelindi. Son anda da olsa moderatörlüğü kabul ederek bizi yalnız bırakmayan ve gençlik içerikli bu seminere yer veren Doç Dr. Mustafa Akgül’e teşekkürü bir borç biliriz.

“CIVICWEB: Gençlik, İnternet ve Katılım” Başlıklı Proje

www.civicweb.eu

Araştırmacı: Dr. Aslı Telli Aydemir
atelli@bilgi.edu.tr

Proje süresi: 2006-2009

AB VI. Çerçeve prog. yurttaşlık, yönetim teması

Proje koordinatörü: Centre for the Study of Children, Youth and Media, Institute of Education, University of London (IoE)

Proje ortakları:

- Lund Üniversitesi.(LU), İsveç
- Amsterdam Üniversitesi.(UvA), Hollanda
- Central European University Budapeşte(CEU), Macaristan
- Universidad Autònoma de Barcelona (UAB), İspanya
- Ljubljana Üniversitesi.(UNILJ-FDV), Slovenya
- İstanbul Bilgi Üniversitesi.(BILGI-UNI), Türkiye

Araştırma sorusu:

Gençlerin (15-25 yaş) sivil bağlılık ve katılımına internetin potansiyel katkısı nedir?

Varsayımlar

- Gençler sosyo-politik konulara daha az ilgililer,
- O konularda daha az bilgileri var, geleneksel kamu otoritelerine güvenleri daha az,
- Bir önceki kuşağa göre sivil katılım ve bağlılık düzeyleri daha düşük (Bynner et al, 1997, Wilkinson and Mulgan, 1995).
- Yeni katılım biçimleri neler?
  - Çoğu genç insanlar
  - Siyasetçilerin ve siyasi partilerin makro-politikaları yerine,
  - Gündelik mikro-politikalar ve küresel kampanyalarla (çevre, barış, adalet) ilgileniyor (Bennett, 2003a, 2003b; Blumler and Gurevitch, 2001; Kahn and Kellner, 2004; Goma, 2002).

Net'te kim aktif ve katılımcı?

- Her zamanki olağan şüpheliler mi? (eğitimli, orta-üst sınıf)
- Yoksa aktivizm yelpazesinin çeşitliliği farklı grupları dahil ediyor mu? (Buckingham, 2000; Fiske, 1989).
- Sokakta protesto eden nette de aktif mi?

Ana hipotez: internetin sivil katılım odaklarından dışlanmak, farklı sosyal dışlanma eşitsizlik biçimleri üretiyor.

Metodoloji

Üç ayaklı:

- Medyum (website, web platform, STK blog masa-başı incelemesi, sosyal ağ sitelerinin etnografik incelemesi)
- Üreticiler (website içerik editörleriyle mülakatlar)

- Kullanıcılar (geniş kapsamlı online anket, odak gruplar)

Online anket verileri

- Toplam 6,489 denek , Türkiye'den 1238 denek
- İnternet Avrupa'daki gençler için sıradan bir gündelik kavram:
  - Her gün kullanıyorlar
  - Çoğu bağımsız, kontrol altında olmadan kullanıyor
  - Çoğu ergen dönemlerini onunla geçirdi
  - Çoğu kullanırken kendinden emin
[bu anlamda farklı genç kesimler arasında ne tür farklar olabilir?]

Türkiye özelinde...

- Evde internet kullanımı (%78)

Ev dışında internete bağlanan genç sayısı oldukça yüksek:

- okulda (%6,5),
- işte (%5,6) ve
- internet kafede (%8,6)

Avrupa genelinde sivil katılım odaklı web sitelerinin **oranı: %15**

- % 58.3 hiç ziyaret etmiyor.
- % 25 gençlik merkezlerinin sitelerini ziyaret ediyor.
- Müzik, film, haber, chat ve gündelik yaşam siteleri çok popüler.
- Sivil katılım odaklı site ziyareti:
Türk deneklerin **% 15,5'u** çoğunlukla ziyaret ediyor (en yüksek skor)

- Online katılım:
Türk deneklerin % 13,3’u çoğunlukla online katılıyor (en yüksek skor)-
[sivil paylaşımdan kasıt: sivil, politik tartışmalara katılma, imza kampanyaları, ilgili e-posta iletimi]

Türkiye özelinde...

- Gençler farklı konularla ilgili (haber, bilim, eğlence, sivil katılım, politik tartışma siteleri)
- Barış ve çöpçatan siteleri çok popüler.

Masabaşı internet araştırması anekdot kanıtlara dayanıyor:

- Vuruş, ziyaret sayıları- sanal platformlarda belirleyici unsurlar mı?
- İçerik oluşturucuların senaryoları- manipulasyona açık
- Gerçeklik, doğruluk yanılması:
Ekşi Sözlük: **Bu sitedeki hiçbir şey doğru değildir.**
- Kullanıcı içeriği için uygulanan moderasyon dereceleri değişiklik gösteriyor.
- Devingen üyelik ve ziyaret özellikleri olan akışkan ağlar
  - Kısa zamanda dönüşüm geçirebilir, odakları ve genel stratejileri değişebilir.

Net’in alternatif kullanımı

- Yönetilen (STK ve örgütsel) ve otonom (belli gruplar) aktivizm modelleri (Coleman, 2007)
- Yeni yurttaşlık modelleri var:
  - Ağ yurttaşlığı (Cammaerts) [ulus aşırı aktivizm]
  - Yasakları kırıcı (subversive) yurttaş-

lık: yasakları protesto yerine alternatif yollar arama (anonim IP kampanyası)

Türkiye’de çok işlevli web platformları mevcut:

- Eğlence, gündelik bilgi / haber ve blog hosting özellikleri taşıyan siteler
  - Sivil katılım, tartışma ve uzmanlaşmaya katkıda bulunuyor mu?
  - Kar amaçlı olmalarının etkisi? (patlıcan, adım genç, azbuz.com, gayet.net...)
  - Civicweb bulguları

- Forumlar gençlerin ilgisini çekmiyor

- E-gruplar tercih ediliyor

- Genç aktivistler net üzerinden ağ iletişimi kuruyor ama tabandan gelen ve yerel eylemler için çevrim dışı etkileşimi tercih ediyor (*Örnek: Habitat için gençlik derneği 25 yaş kampanyası, KEG eylemleri, Genç Siviller eylemleri.*)

Cammaerts’in Ağ yurttaşlığı söylemi kapsamında:

2007 seçimlerinde yeni genç sivil ve politik söylem oluşumu fark ettik. Örnekler:

- www.kackisiyiz.com – seküler Atatürkçü söylem
- www.milyongul.com – Abdullah Gül destekçileri
- www.ortakaday.net – bağımsız milletvekilleri lobisi
- www.gencsiviller.com – alternatif, sanal cumhurbaşkanı adayı: Aliye Öztürk

Yeni medya üzerinden katılım:

- Daha konu bazlı (mikro-politik vs. makro-politik kökenli)
- Daha kişisel (içerik ve tasarım açısından)

- Zaman ve coğrafyayla sınırlı değil
- Anonim kalmak mümkün

Katılımın e-hali nasıl gerçekleşiyor?

- Kişisel, konu bazlı ya da ticari: *Bloglar*
- Birikim, tartışma ve zaman gerektiren: *Forumlar*
- Paylaşım ve mesaj iletim odaklı: *Digg, delicious, e-gruplar*
- Zaman gerektiren, klanlaşmaya neden olan: *Ekşi sözlük, Üniversite sözlükleri, oyun platformları*
- Sivil katılımı kolaylaştıran: *Online imza kampanyaları*
- Çarpan etkili, görsel-ışitsel medya özellikli: *Sosyal ağ siteleri, MSN toplu grup mesajları, video konferans*

Sosyal medya (web 2.0 uygulamaları):

[2. nesil internet kullanıcılarının ortaklaşa ve paylaşarak yarattığı sistem]

- Bir kişinin birçok kişiyle paylaşımı
- Kitle paylaşımından daha etkin ve kesin
- Mesaj yerine ulaşıyor

Kullanıcı pasif izleyici değil, aktif katılımcı ! (O'Reilly)

- Sosyal ağ siteleri: *MySpace, Facebook* (artık Türkçe)- protesto kampanyaları, yürüyüşler, causes

- Sosyal video siteleri: *YouTube*
- Gündelik haber siteleri: *Digg* (kullanıcılardan aldığı oylarla sıralama yapıyor)
- Dosya paylaşım siteleri (*müzik, film*)
- Bağlantı paylaşımı (*delicious, twitter...*)

Sonuç Yerine:

- Türkiye'de dinamik ve gelecek vaad eden internet kullanım verileri mevcut.
- Bununla birlikte, ağ yurttaşlığına dahil olan nüfus oranı düşük.
- İnternet altyapısı acilen geliştirilmeli.
- Bilgisayar okur-yazarlığı devlet tarafından teşvik ediliyor ancak, bunun internet okur-yazarlığıyla farkı gözden kaçıyor.
- Özel sektörün internet okur-yazarlığını teşvik eden projeleri artırması gerekli.
- Toplum internet odaklı porno ve oyun mi-tinden sıyrılmalı.
- Gençlik alanıyla ilgili: Gençlerle ilgili çalışan sivil toplum kuruluşları doğru odaklanmalı ve interneti işlevsel kullanmalı. Bu anlamda ulus aşırı toplumsal hareketler ve bilişim aracılığıyla örgütlenen gençleşk hareketleri örnek alınabilir.